

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه مجازات‌های اجتماعی جایگزین زندان»
(شور اول - کلیات)

دوره هشتم - سال اول

مقدمه

امروزه مشکلات ناشی از اجرای مجازات زندان از جمله افزایش جمعیت زندانیان، هزینه‌های هنگفت مدیریت زندان‌ها، پذیرش فرهنگ زندان از سوی زندانیان، مشکلات خانواده زندانیان توجه بیشتر کشورها را به مجازات‌های جایگزین زندان به خود جلب کرده است. با توجه به وجود این مشکلات در کشور ما به علاوه مشکلات خاص زندان‌های کشور مانند کاهش فضای سرانه زندان، کمبود امکانات بهداشتی، شیوع بیماری‌های عفونی و ورود مواد مخدر به محیط زندان تدوین و تصویب چنین لایحه‌ای ضروری است.

شماره ثبت:

۱۲۹

شماره چاپ:

۱۳۰

تاریخ چاپ:

۱۳۸۷/۴/۱۰

سابقه قانونی

مجازات‌های اجتماعی موضوع لایحه یعنی دوره مراقبت، جزای نقدی روزانه، خدمات عمومی و محرومیت از حقوق اجتماعی به‌عنوان جایگزین حبس سابقه قانون‌گذاری ندارد. جزای نقدی ثابت و نسبی و بعضی از موارد محرومیت از حقوق اجتماعی غالباً به‌عنوان مجازات تبعی و با صرف‌نظر از زندان و آثار سوء آن سابقه قانون‌گذاری و اجرا دارند و برخلاف سوابق موجود لایحه فعلی در واقع می‌خواهد حبس‌های تا شش ماه را اجباراً و حبس‌های تا دو سال را به اختیار دادگاه جای خود را به مجازات‌های اجتماعی بدهند.

تأثیر تصویب لایحه

با تصویب لایحه حاضر، حبس‌های تا شش ماه در همه جرائم، حبس‌های تا دو سال در جرائم غیرعمدی، مواردی از شلاق‌های تعزیری به‌طور الزامی و حبس‌های تا دو سال در جرائم عمدی و بیشتر از دو سال در جرائم غیرعمدی به اختیار دادگاه جای خود را به یکی از مجازات‌های اجتماعی یعنی دوره‌های مراقبت، جزای نقدی روزانه، خدمات عمومی و محرومیت از حقوق اجتماعی می‌دهند و به‌منظور کنترل جمعیت زندان، مرتکبین جرائم مستوجب مجازات‌های فوق عمداً به‌عنوان جایگزین زندان و شلاق به مجازات‌های اجتماعی محکوم می‌شوند.

مطابقت با قانون اساسی، قانون برنامه و ...

مفاد لایحه مجازات‌های اجتماعی منطبق بر اصول قانون اساسی است. براساس بند پنجم اصل یکصد و پنجاه و ششم قانون اساسی اقدام مناسب برای اصلاح مجرمان و برابر بند دوم اصل یکصد و پنجاه و هشتم تهیه لوایح قضایی متناسب با جمهوری اسلامی ایران از جمله وظایف قوه قضائیه است. لایحه حاضر با توجه به وضعیت فعلی نظام عدالت کیفری کشور، مناسب ارزیابی می‌شود. از سویی دیگر بند «ب» ماده (۱۳۰) قانون برنامه چهارم توسعه به‌منظور بهره‌گیری از روش‌های نوین اصلاح و تربیت مجرمان در جامعه، جایگزینی زندان با مجازات‌های دیگر را از ابزارهای توسعه قضایی کشور قلمداد کرده است. بنابراین مفاد لایحه در مجموع در راستای قانون اساسی، قانون برنامه و دیگر قوانین و برنامه‌های مشابه تدوین شده است.

شماره مسلسل:

۲۴۰۹۲۳۴-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۸۷/۷/۶

بررسی کارشناسی و اظهارنظر نهایی

مجازات‌های مقرر در لایحه به‌عنوان جایگزین‌های زندان در صورت حصول شرایط و زمینه‌های اجرا علاوه بر اجتناب از معایب زندان و آزادسازی بخشی از ظرفیت‌های فعلی زندان‌ها امکان مشارکت‌های مردمی را در اجرای عدالت کیفری و اصلاح و درمان مجرمان فراهم می‌آورد. به‌طور کلی لایحه مورد بحث که در دیگر کشورها تجربه شده پاسخی ضروری و مناسب به مشکلات و معایب زندان به‌شمار می‌رود. مشکلی که وجود دارد فقدان یا ضعف زمینه‌ها و مقدمات و سازوکارهای اجرایی است. جلب مشارکت‌های مردمی در اجرای عدالت کیفری به‌دلیل فقدان سابقه در کشور و برداشت‌های منفی مردم از مجرمان کارچندان آسانی نیست. باین حال از طریق تدابیر و اقدامات فرهنگی تأسیس و تقویت سازوکارهای اجرایی و تربیت مراقبان و مددکاران اجتماعی و نظایر اینها می‌توان بر این مشکل فائق آمد.

باتوجه به ملاحظات فوق لایحه مورد بحث در مجموع مثبت و منطبق بر اصول قانون اساسی، مفاد قانون برنامه چهارم توسعه، سیاست‌های کلان ناظر به حوزه قضا و همسو با گرایش عمومی دنیای امروز به مجازات‌های اجتماعی ارزیابی و تصویب آن توصیه می‌شود. مشکلات و نقایص موجود در متن لایحه در گزارش تفصیلی مرکز مطرح خواهد شد.